

SWiPE

Successful
Wildlife Crime
Prosecution
in Europe.

Nelegálna činnosť proti chráneným druhom

Nelegálna činnosť proti chráneným druhom

Nelegálne aktivity namierené voči druhom žijúcim vo voľnej prírode sú podľa WWF druhou najvýznamnejšou hrozbou pre biodiverzitu a to hneď po strate a ničení biotopov. Mnohé druhy priviedli až na pokraj vyhynutia. Viaceré medzinárodné organizácie, vrátane Interpolu a Europolu, poukazujú na to, že tento typ aktivít môže byť veľmi **ziskový**, má často **medzinárodný** rozmer a môže byť prepojený aj na **organizovaný zločin**.

Skutočný rozsah týchto činov ostáva **neznámy**, keďže mnohé prípady ostávajú neodhalené a nenahlásené. Tieto nelegálne aktivity sa však vyskytujú takmer **v každej krajine a ohrozujú** ich faunu a flóru. Slovensko nie je výnimka.

2. najvýznamnejšia hrozba pre biodiverzitu

7 – 23 miliárd USD

predstavuje ročne podľa UNEP a Interpolu (2016) **nelegálny obchod s voľne žijúcimi druhmi**, ktorý je len jedným typom z nelegálnych aktivít namierených voči voľne žijúcim druhom.

Slovensko

WWF Slovensko zmapovalo v rámci projektu SWiPE rozsah protiprávnej činnosti zameranej na chránené druhy, vrátane nelegálneho obchodovania s druhmi CITES a zosumarizovalo dostupné informácie o trestných činoch a priestupkoch v tejto oblasti za obdobie rokov 2015 – 2020. Identifikovalo aj nedostatky v procese ich odhaľovania, stíhania a trestania.

Na aké chránené druhy sme sa zamerali:

- Živočíchy chránené národnou legislatívou
- Živočíchy chránené smernicou EÚ o biotopoch
- Živočíchy a rastliny chránené Dohovorom CITES

Údaje ktoré sme nezberali:

- Nelegálny lov a rybolov iných ako chránených živočíchov (napr. vysoká zver, diviaky a pod.); ničenie biotopov; nelegálna ťažba;
- Ničenie a poškodzovanie rastlín/húb chránených národnou alebo EÚ legislatívou;
- Iné formy environmentálnej trestnej činnosti (odpady, vjazd motorových vozidiel, týranie zvierat a iné).

Projekt SWiPE

Medzinárodný projekt zameraný na hľadanie riešení v boji s environmentálnou kriminalitou zameranou na pytlíctvo a porušovanie ochrany živočíchov, vrátane nelegálneho obchodovania s druhmi CITES.

Trvanie: 2020 – 2023

Zapojených 11 európskych krajín

Niektoré typy protiprávnej činnosti páchanej na chránených druhoch na Slovensku

CITES je skratka pre Dohovor o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín. Jeho cieľom je prostredníctvom kontroly obchodu prispieť k ich ochrane, keďže práve dopyt po niektorých, najmä exotických druhoch rastlín a živočíchov a ich produktoch, takmer zapríčinil ich vyhynutie. Predmetom ochrany CITES je približne 6 000 druhov živočíchov a 32 000 druhov rastlín.

Rozdiel medzi trestným činom a priestupkom (prípadne správnym deliktom) sa odvíja od výšky spôsobenej škody. Pre trestné činy porušovania ochrany rastlín a živočíchov je táto hranica 2 660 EUR. Do tejto úrovne škody sa skutok rieši ako priestupok.

Trestné činy v štatistikách

271

**prípadov
trestných činov
porušovania ochrany
rastlín a živočíchov**

V období rokov 2015 – 2020 je evidovaných 738 prípadov porušovania ochrany rastlín a živočíchov (§ 305 Trestného zákona), tieto činy však zahŕňajú aj nelegálne výrubu a vjazd motorovými vozidlami. Z toho je 271 prípadov porušovania ochrany rastlín a živočíchov, ktoré sú predmetom nášho výskumu. Z nich bolo objasnených 95 prípadov.

1 781

**prípadov
pytliactva**

V prípade trestného činu pytliactva (§ 310 Trestného zákona) je evidovaných za obdobie rokov 2015 – 2020 spolu 1 781 prípadov, z ktorých bolo objasnených a dodatočne objasnených 1 164 prípadov. Tieto údaje však neobsahujú informácie, ktoré by umožnili špecificky sledovať len prípady týkajúce sa chránených druhov. V prevažnej väčšine zahŕňajú také činy, ktoré sa týkajú poľovnej zveri.

Podrobnejšie informácie o trestných činoch

Za obdobie rokov 2015 – 2020 sa nám podarilo získať podrobnejšie informácie k 62 prípadom trestných činov.

V analyzovaných prípadoch sa vyskytli nasledovné porušenia zákona, pričom uvedené činy sa stihali samostatne, alebo v kombinácii s inými trestnými činmi:

Skutková podstata	Paragraf	Počet prípadov
Porušovanie ochrany rastlín a živočíchov	§ 305 ods. 1	37
Porušenie legislatívy CITES, alebo porušovanie ochrany rastlín a živočíchov vo väčšom rozsahu	§ 305 ods. 3	13
Najzávažnejšie formy porušovania ochrany rastlín a živočíchov	§ 305 ods. 4	3
Pytliactvo	§ 310	18

Z hľadiska spôsobu vykonania trestnej činnosti sa najčastejšie vyskytovali

usmrtenie

41

prípadov

otrávenie návnadami

4

prípady

nezákonné obchodovanie

9

prípadov

chýbajúce povolenia

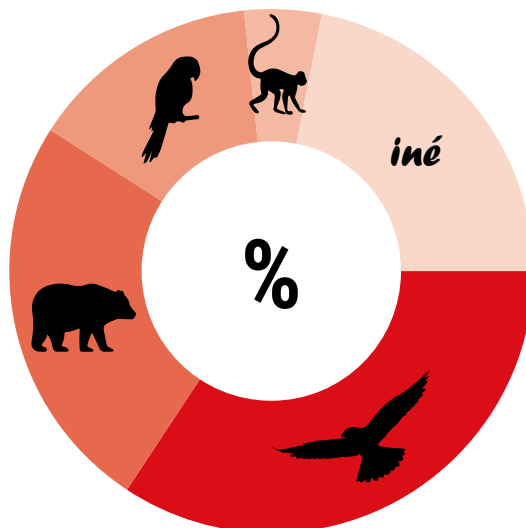
10

prípadov

Najčastejšie sa vyskytujúce skupiny živočíchov

- Dravce a sovy
- Veľké šelmy, vrátane mačky divej
- Vtáky (iné ako dravce a sovy)
- Primáty
- Iné skupiny

421 348 €

Spoločenská hodnota druhov
(bola uvedená
v 57 prípadoch)

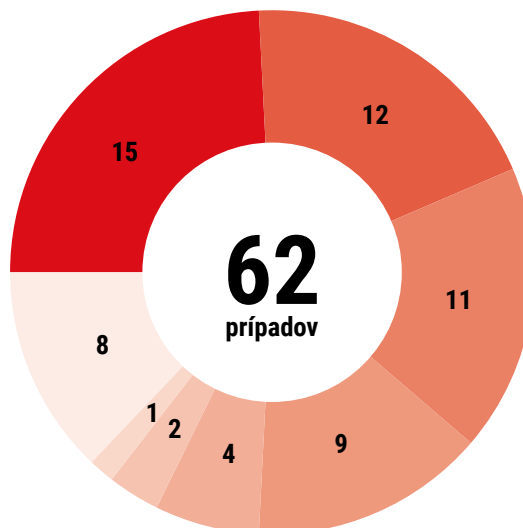
Spoločenská hodnota druhu
vyjadruje jeho „cenu“
stanovenú zákonom

Najčastejšie sa vyskytujúce druhy

Výsledky trestného stíhania

- Stíhanie skončilo podaním obžaloby
- Prerušené stíhanie – nezistený páchatel'
- Zastavené stíhanie
- Vec postúpená na priestupok
- Trestné konanie stále prebieha
- Podmienečne zastavené stíhanie
- Odmietnuté
- Ostatné / nepodarilo sa získať kompletne informácie

Z celkového počtu 62 prípadov sme v **15 prípadoch získali súdne rozhodnutia**.

Týkali sa 22 páchatel'ov, z toho bolo **16 odsúdených**.

Trest	Počet páchatel'ov
Podmienečné odňatie slobody	9
Trest verejno-prospešných prác	4
Peňažný trest	3
Zhabané exempláre a zbrane	3
Zákaz činnosti poľovníctva	3
Zákaz výkonu riadiacej pozície v lesníctve	1
Vyhostenie	1

Viac informácií nájdete
v tejto časti správy

Priestupky v štatistikách

571 zdokumentovaných priestupkov	Obdobie 2015 – 2020	V rámci priestupkov sa podarilo zozbierať za obdobie rokov 2015 – 2020 bližšie informácie pre 571 prípadov. Z toho sa 82 prípadov týkalo porušení zákona o ochrane prírody a 489 porušené legislatívy CITES.
---	-------------------------------	--

Priestupky – Porušenia zákona o ochrane prírody

V rámci porušení zákona o ochrane prírody sme sa zamerali len na prípady týkajúce sa chránených živočíchov. Nezberali sme údaje o výruboch, vjazdoch, porušení návštevného poriadku atď. Najčastejšie sa vyskytovalo zničenie, poškodenie miest rozmnožovania a odpočinku, vrátane ničenia hniezd, nedostatočná evidencia alebo neschopnosť preukázať pôvod druhu, nezákonný odchyt a pod. Často boli napríklad ničené hniezda lastovičiek alebo netopierov pri rekonštrukčných prácach na budovách.

82 prípadov porušení	Zákon č. 543/2002 Z.z.	69 druhov	44 udelených pokút v celkovej výške 50 345 EUR
-----------------------------------	---------------------------	---------------------	--

Priestupky – Porušenia legislatívy CITES

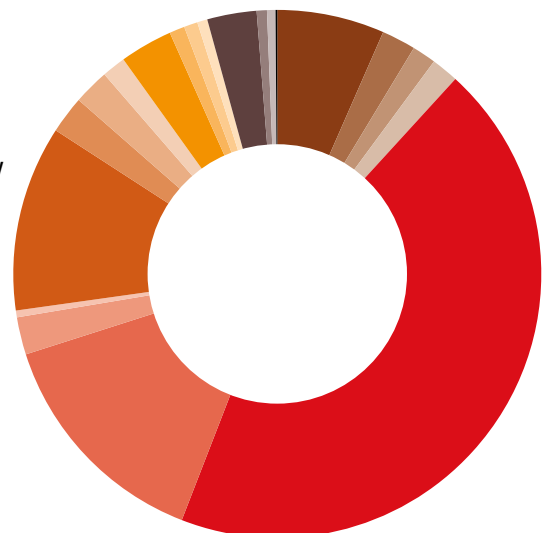
489 prípadov porušení	Zákon č. 15/2005 Z.z. o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi a príslušná legislatíva EÚ.	277 druhov	361 udelených pokút v celkovej výške 56 960 EUR
			92 upozornení
			65 zhabaní

Najviac prípadov sa týkalo nesplnenia zákonných povinností, ktoré súviseli s vedením evidencie exemplárov, alebo s preukázaním pôvodu exemplára, či spôsobu jeho nadobudnutia. Dochádzalo aj k porušeniu colného zákona (napr. kúpa výrobkov z druhov CITES) alebo rôznych relevantných európskych nariadení.

Zastúpenie jednotlivých skupín

 veľké šelmy	 korytnačky
 mačkovité šelmy	 hady
 primáty	 chameleóny, leguány, krokodíly
 iné cicavce	 ryby
 papagáje	 koraly, morské lastúry, mušle
 dravé vtáky a sovy	 motýle
 exotické vtáctvo	 pavúky
 obojživelníky	 iné bezstavovce
	 kaktusy & sukulenty
	 orchidey
	 iné rastliny (vrátane stromov)
	 nešpecifikované

Viac informácií nájdete
v tejto časti správy

Nelegálny obchod s druhmi CITES

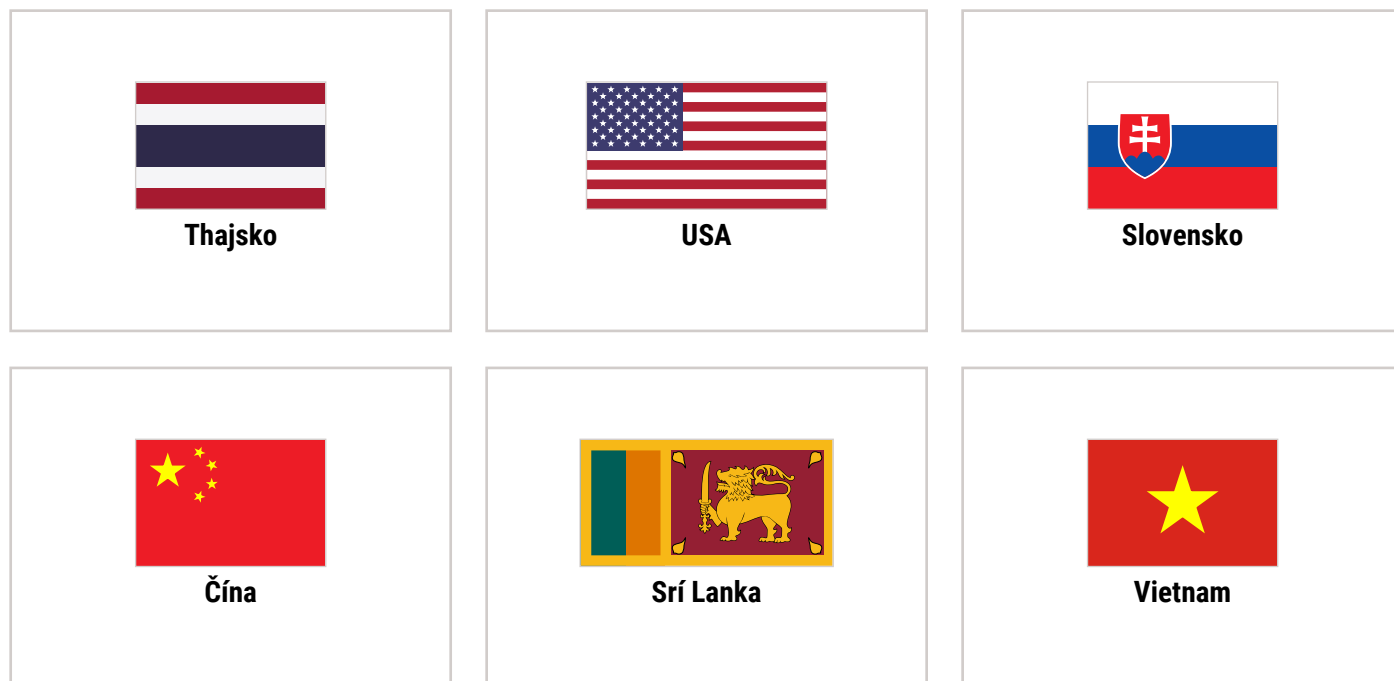
Medzi všetkými porušeniami legislatívy CITES (489 prípadov) je 60 prípadov evidovaných ako nelegálny obchod s druhmi CITES, ktoré sa týkali 46 druhov.

Príklady exemplárov jednotlivých druhov: perá ara modrožltá; koralý rodu *Scleractina*, kožušiny a lebky medveďa hnedého a vlka dravého, vysušené rastliny kaktusu *Cylindropuntia imbricata*, živé jedince tamarína pinčieho, lastúry rodu *Tridacna*, živé jedince korytnačky žltočiernej a zelenkastej, kožené výrobky z krokodílov, výživové doplnky so sukulentom rodu *Hoodia* a iné.

Príklady exemplárov CITES živý jedinec, trofej, kožušiny, vajíčka, pazúry, pierka, výrobky z kože, výrobky z dreva, výživové doplnky atď.

Najčastejšie krajiny pôvodu exemplárov

Viac informácií nájdete
v tejto časti správy

Štádiá trestného konania a naše zistenia

Základné zistenie

Vysoká miera latencie – nelegálnych aktivít je viac, než sa zdokumentuje.

Vyšetovanie

- Veľký počet prípadov, v ktorých sa nezistí páchateľ
- Krátka doba na zaistenie dôkazov kvôli prírodným vplyvom
- Nedostatočná súčinnosť inštitúcií/ odborníkov
- Problematická identifikácia páchateľov v online priestore
- Niektoré hlásenia neobsahujú všetky nevyhnutné údaje

Súdne konanie a uložené tresty

- Málo prípadov sa dostane až do fázy rozhodovania súdov
- Súdny v trestnom konaní nerozhodujú o náhrade škody a škoda následne nie je ďalej vymáhaná. Páchateľ nenesie následky a štát prichádza o finančné prostriedky.
- Tresty sú vo všeobecnosti nízke, na dolnej hranici trestnej sadzby alebo aj nižšie

Odhaľovanie a nahlasovanie

Odhaľovanie a nahlasovanie

- Orgány konajú viac reaktívne ako proaktívne z dôvodu nedostatočných kapacít
- Málo strážcov na veľké územie
- Nedostatok odborníkov na CITES

Vyšetovanie

Stíhanie

- V časti prípadov je vyhodnotená spoločenská nebezpečnosť činov ako „nepatrná“, stíhanie nepokračuje
- Preformalizovanosť trestného procesu

Súdne konanie a tresty

Jedným z najvýznamnejších faktorov úspešného stíhania je odbornosť a špecializácia orgánov vymáhateľnosti práva, ich dostatočná kapacita, kvalitné technické vybavenie, dobrá vzájomná spolupráca a zaniatený tím.

Vybrané prípady trestných činov

Pytliactvo a nedovolené ozbrojovanie

Dvaja páchatelia, obaja členovia poľovného združenia, sa dopustili trestného činu pytliactva. Jeden z páchatelov, ktorý je zároveň aj členom poľovnej stráže, ulovil medveďa hnedého a rysa ostrovida, pričom ďalšieho nájdeného usmrteného rysa prechovával doma. Následne z nich vyhotovil trofeje a preparáty. Svojim konaním spôsobil škodu vo výške 57 193 EUR. Druhý páchatel vo viacerých prípadoch ulovil, spracoval a následne predával tretím osobám raticovú zver. U oboch páchatelov boli nájdené nezákonne držané zbrane a strelivo. Súd schválil dohodu o vine a treste pre oboch obvinených, pričom jeden z nich dostal trest odňatia slobody 24 mesiacov a druhý 36 mesiacov podmienene, so skúšobnou dobou pre oboch rovnako – 5 rokov. Obvineným zhabali preparáty, kože, lebky ako aj nelegálne zbrane a náboje. Dostali zákaz vzájomne sa kontaktovať a vykonávať právo poľovníctva – jeden na 7 rokov, druhý na 8 rokov, pričom dostal aj zákaz vykonávať riadiace funkcie v organizáciách lesného hospodárstva. Poškodeného (Okresný úrad, odbor starostlivosti o životné prostredie) súd odkázal v prípade náhrady škody na civilný proces, škoda však nebola vymáhaná.

Medzinárodný obchod s chránenými druhmi vtákov

U občana Ukrajiny bol po dôkladnej colnej kontrole na hraničnom priechode Slovenskej republiky s Maďarskom objavený pod zadnými sedadlami auta úkryt s voliérami, v ktorých sa nachádzalo viac ako sto spevavcov, ktorých celková spoločenská hodnota predstavovala 37 490 EUR. Páchatel ich nezákonne doviezol z Ukrajiny za účelom predaja v Taliansku a bol odsúdený na 1 rok odňatia slobody, s podmieneným odkladom na 2 roky, bol tiež vyhostený zo SR so zákazom vstupu na 3 roky.

Nezákonný odstrel medveďa v Národnom parku Veľká Fatra

Páchatel, ktorý je poľovníkom, po vzájomnej dohode s druhým páchatelom zastrelil na území národného parku bez povolenia medveďa hnedého, pričom spoločenská hodnota uloveného zvierata bola 5 311 EUR. Súd schválil dohodu o vine a treste, na základe ktorej mu udelil peňažný trest vo výmere 3 500 EUR, s náhradným trestom odňatia slobody 4 mesiace v prípade nezaplatenia. Zároveň dostal zákaz vykonávať právo poľovníctva na 1 rok. Súd odkázal poškodených (Štátnu ochranu prírody SR a poľovné združenie) na vymáhanie škody v civilnom konaní. U druhého páchatela sa nepreukázalo, že skutok spáchal a bol oslobodený spod obžaloby.

Otravy sokolov v 5. stupni ochrany

Po niekoľkoročnom úsilí sa podarilo odhaliť a usvedčiť dvoch chovateľov holubov na východnom Slovensku, ktorí inštalovali otrávené návnady na území s najvyšším stupňom ochrany prírody. Jedom pomazané holuby priväzovali priamo o skalu v blízkosti hniezd sokolov sťahovavých. Páchatelia boli odhalení vďaka úspešnej spolupráci polície, Štátnej ochrany prírody SR a ornitológov z organizácie Ochrana dravcov na Slovensku.

Prípado skončil tak, že súd rozhodol v prípade jedného páchatela o podmieneneom zastavení trestného stíhania, nakoľko považoval samotné stíhanie za „dostatočné poučenie do ďalšieho života“ a páchatel nedostal žiadny trest. Druhý páchatel bol v časti skutkov oslobodený a v časti uznaný za vinného s trestom odňatia slobody na 1 rok, s podmieneným odložením na skúšobnú dobu 1 rok. Prokurátor sa v oboch prípadoch odvolal, ale krajský súd prvostupňové rozhodnutie potvrdil, aj s odvolaním sa na tzv. „materiálny korektív“ – hoci páchatel formálne naplnil znaky trestného činu, súd vyhodnotil vzniknutú škodu ako príliš nízku/nepatrnú pre účely trestného konania.

Odporúčania

- Zásadne **zmeniť postup pri vymáhaní škody** po skončení trestného konania. Kapacitne posilniť a metodicky usmerniť okresné úrady v oblasti vymáhania náhrady škody pri trestných činoch.
- **Podporiť legislatívne návrhy** vedúce k odstráneniu preformalizovanosti niektorých štádií trestného procesu.
- **Zosúladiť zákon o ochrane prírody a zákon o poľovníctve** pokiaľ ide o chránené druhy.
- **Zaviesť ucelený systém správneho trestania** tak, aby boli procesne vyriešené aj viaceré otázky správnych deliktov spáchaných právnickými osobami.
- **Zjednotiť postupy pri zbere dát**
- **Zaviesť jednotný systém evidencie CITES** podľa modelu „Registr CITES“ fungujúceho v Českej republike.
- Vo **vzdelávaní** policajtov, prokurátorov a sudcov klásť dôraz na praktické aspekty stíhania a zvyšovanie odbornej kompetencie pri posudzovaní skutkovo a právne zložitých prípadov.
- Zaviesť **systematické vzdelávanie odborných pracovníkov** štátnej správy ochrany prírody (SIŽP, OÚ) v oblasti aplikácie právnych predpisov, najmä v oblastiach, ktoré spôsobujú aplikačné problémy.
- **Posilniť personálne kapacity** SIŽP a OÚ pokiaľ ide o odborníkov v oblasti hmotného a procesného práva.
- **Prehodnotiť odmeňovanie pracovníkov** orgánov verejnej správy v oblasti ochrany životného prostredia (predovšetkým SIŽP, OÚ a ŠOP SR) tak, aby toto odmeňovanie odrážalo komplexnosť riešených úloh a bolo motivujúce aj pre kvalitných odborníkov.
- **Efektívne medializovať** odhalené, či úspešne dokončené prípady, čo môže mať významný odradzujúci účinok od páchania trestnej činnosti a tiež poukazovať na dôležitosť a veľký význam tohto druhu nelegálnej činnosti.

Národná správa o protiprávnej činnosti zameranej na chránené druhy: [link na web](#)

Viac informácií o envirokriminalite v Európe: stopwildlifecrime.eu